

การอภิปรายเรื่อง
“นโยบายการขัดกันแห่งผลประโยชน์”
โดย ดร. ไพศาล สนธิกร
ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการสภามหาวิทยาลัยและธรรมาภิบาล มจร.
ในการประชุมสภามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ครั้งที่ 220
วันพุธที่ 6 ธันวาคม 2560
ณ ห้องประชุมประกาย ประจักษ์คุณนิติ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

ดร. ไพศาล สนธิกร ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการสภามหาวิทยาลัยและธรรมาภิบาล นำเสนอ “นโยบายการขัดกันแห่งผลประโยชน์” (Conflict of Interest Policy) มีสาระสำคัญเพื่อให้มหาวิทยาลัยฯ และบุคลากรของมหาวิทยาลัยฯ ให้ความสำคัญในการดูแลจัดการการขัดกันแห่งผลประโยชน์ สร้างความน่าเชื่อถือจากสังคมในการปฏิบัติงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และพันธกิจของมหาวิทยาลัยฯ ในทุกมิติได้อย่างถูกต้องตามหลักธรรมาภิบาล เกิดการปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ส่งเสริมการปฏิบัติงานที่สุจริตของบุคลากร ให้เกิดความน่าเชื่อถือและความเชื่อมั่น พร้อมกันนี้ได้จัดทำ “ร่างนโยบายการขัดกันแห่งผลประโยชน์” นำเสนอที่ประชุมสภามหาวิทยาลัยฯ เพื่อขอคำแนะนำในการปรับปรุงให้เกิดความชัดเจนในการประกาศใช้ต่อไป

“การขัดกันแห่งผลประโยชน์” หรือ Conflict of Interest (COI) มีชื่อเรียกที่หลากหลายหลายหลาย เช่น “การขัดกันของผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม” หรือ “การขัดกันระหว่างผลประโยชน์สาธารณะกับผลประโยชน์ส่วนบุคคล” หรือ “ผลประโยชน์ขัดแย้ง” หรือ “ผลประโยชน์ทับซ้อน” ในส่วนของ ศ. ดร. กำชัย จงจักรพันธ์ อติศาสตราจารย์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และเป็นกรรมการปฏิรูปกฎหมายและกรรมการกฤษฎีกา ได้ให้คำจำกัดความของ “การขัดกันแห่งผลประโยชน์” ว่าหมายถึง “สถานการณ์ สถานการณ์ หรือข้อเท็จจริงที่บุคคลซึ่งมีอำนาจหน้าที่ที่จะต้องใช้ดุลยพินิจ ปฏิบัติหน้าที่ หรือกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามอำนาจหน้าที่เพื่อส่วนรวม เพื่อหน่วยงาน หรือเพื่อองค์กร แต่ตนเองมีผลประโยชน์ส่วนตนเกี่ยวข้องอยู่ในเรื่องนั้น ๆ” ซึ่งการขัดกันแห่งผลประโยชน์ อาจเป็นโอกาสนำไปสู่การทุจริต คอร์รัปชัน และผลของการไม่จัดการการขัดกันแห่งผลประโยชน์นี้ อาจเป็นเหตุทำให้บุคคลดังกล่าวไม่สามารถใช้ดุลยพินิจ ปฏิบัติหน้าที่หรือกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งได้อย่างเป็นกลาง อย่างตรงไปตรงมา เพื่อรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม หน่วยงาน หรือองค์กรได้อย่างเต็มที่ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งน่าจะเชื่อว่าบุคคลนั้นจะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนบุคคลของตนเองที่เกี่ยวข้องอยู่มากกว่าประโยชน์ของส่วนรวม เปิดโอกาส เปิดช่องให้เกิดความเสียหาย เสียประโยชน์ของส่วนรวมได้โดยง่าย หรือเป็นการเปิดโอกาส เปิดช่องให้มีการทุจริต คอร์รัปชัน หรืออย่างน้อยที่สุดเป็นการสร้างความเคลือบแคลงสงสัยแก่สาธารณชน ไม่เชื่อมั่นว่าบุคคลดังกล่าวจะสามารถใช้ดุลยพินิจ ปฏิบัติหน้าที่ หรือกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามอำนาจหน้าที่ได้โดยปราศจากอคติ

สำหรับสถาบันการศึกษา การเกิดสถานการณ์ หรือสถานการณ์ หรือข้อเท็จจริงอันเป็นการขัดกันของผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม อาจหมายถึงการที่สาธารณชนเกิดความไม่เชื่อมั่นด้านวิชาการ ด้านวิจัย องค์ความรู้ต่าง ๆ ยกตัวอย่าง เช่น อาจารย์ให้คะแนนนักศึกษาเพียงเพื่อสร้างความเป็นที่นิยมของนักศึกษาหรือสร้างชื่อเสียงให้กับตนเองโดยไม่คำนึงถึงมาตรฐานและคุณภาพของการเรียนการสอน คุณภาพของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา เป็นต้น อย่างไรก็ตามหากมองในด้านคุณธรรม จริยธรรม สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นเรื่องของจิตสำนึกที่แต่ละคนพึงมีพึงตระหนัก

สภาวการณ์ หรือสถานการณ์ หรือข้อเท็จจริงอันเป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์นี้ อาจนำไปสู่การทุจริตหรือคอร์รัปชันถ้าไม่มีการควบคุมจัดการ ซึ่งการรับมือกับการจัดการการขัดกันแห่งผลประโยชน์อย่างพื้นฐาน ทำได้โดยการหลีกเลี่ยงไม่อยู่ในสถานการณ์ หรือสภาวการณ์ของการขัดกันแห่งผลประโยชน์ตั้งแต่เริ่มต้น หากไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ให้ดำเนินการอย่างเปิดเผยโดยครบถ้วนทันที เพื่อแสดงความบริสุทธิ์ใจ ให้สาธารณชนมั่นใจได้ว่าส่วนรวมจะไม่เสียหาย จะไม่มีการทุจริตคอร์รัปชันเกิดขึ้นจากสถานการณ์ดังกล่าว

สำหรับมหาวิทยาลัยฯ เป็นสถาบันการศึกษาซึ่งมีวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี พ.ศ. 2541 ว่า ให้มหาวิทยาลัยฯ เป็นสถาบันทางวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการสอน ทำการวิจัย ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ริเริ่ม ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ถ่ายทอด พัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม แนวทางการจัดการการขัดกันแห่งผลประโยชน์ที่มีอยู่ในบริบทของมหาวิทยาลัยฯ มีกำหนดไว้อยู่บ้าง เช่น หลักปฏิบัติด้านจรรยาบรรณองค์กร (code of conduct) ประชาคม มจร. กล่าวไว้ว่า “ประชาคม [มจร.] ต้องทำงานในนามของมหาวิทยาลัย และเพื่อมหาวิทยาลัย ไม่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวจากการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่มหาวิทยาลัย โดยมีหน้าที่ในการป้องกันการทุจริตโดยการเปิดเผยและรายงาน ผู้กระทำความผิดต่อมหาวิทยาลัยฯ หลีกเลี่ยงความขัดแย้งด้านผลประโยชน์และข้อผูกพัน” และตามที่กำหนดไว้ในประกาศมหาวิทยาลัยฯ เรื่อง นโยบายด้านทรัพยากรบุคคล พ.ศ. 2559 และข้อบังคับมหาวิทยาลัยฯ ว่าด้วยการบริหารงานบุคคล พ.ศ. 2550 กล่าวไว้ว่า “การปฏิบัติงาน การตัดสินใจใด ๆ ให้คำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศก่อนสิ่งอื่นใด จากนั้นจึงคำนึงถึงผลประโยชน์ของมหาวิทยาลัยฯ และหน่วยงานตามลำดับ” และ “พนักงานและลูกจ้างของมหาวิทยาลัยต้องไม่ปฏิบัติงานอื่นใด ซึ่งจะเป็นการขัดกับวัตถุประสงค์และผลประโยชน์ของมหาวิทยาลัย” สิ่งเหล่านี้เป็นแนวทางในการจัดการการขัดกันแห่งผลประโยชน์ที่มีอยู่ในบริบทของมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยฯ กำหนดเป้าหมายอีก 10 ปีข้างหน้า มหาวิทยาลัยฯ จะเป็น The Best 3 S&T Entrepreneurial University in ASEAN (มหาวิทยาลัยผู้ประกอบการทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ดีที่สุดหนึ่งในสามของอาเซียน) ทั้งนี้ แม้ว่าปัจจุบันยังไม่มีนิยามกลางของคำว่า “มหาวิทยาลัยผู้ประกอบการ” แต่พอจะอธิบายได้ว่าเป็นมหาวิทยาลัยสมัยใหม่ที่ยืนด้วยตนเองพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกอยู่เสมอ เป็นมหาวิทยาลัยที่จะนำผลการวิจัยมาใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยเน้นความร่วมมืออย่างเข้มข้นกับภาคอุตสาหกรรม และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาภูมิภาค แต่ยังคงให้ความสำคัญกับการเรียนการสอน การศึกษา การพัฒนา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งการเป็นมหาวิทยาลัยผู้ประกอบการ จะมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานภายนอก ภาคอุตสาหกรรม ภาคเอกชน เช่น โครงการวิจัยร่วม (cooperative research projects) การใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ของผลการวิจัยผ่านสิทธิทรัพย์สินทางปัญญา เช่น สิทธิบัตร และใบอนุญาต การก่อตั้งบริษัท spin-off หรือ academic entrepreneurship การก่อตั้งโครงสร้างพื้นฐานด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีสำหรับความร่วมมือระหว่างวิทยาศาสตร์และอุตสาหกรรม เช่น อุทยานวิจัยและเทคโนโลยีของมหาวิทยาลัยและสำนักงานถ่ายทอดเทคโนโลยีของมหาวิทยาลัย ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ อาจนำไปสู่สภาวการณ์ สถานการณ์ หรือข้อเท็จจริงอันเป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ได้ ดังนั้น การจัดการเพื่อไม่ให้เกิดการขัดกันแห่งผลประโยชน์ จึงต้องกำหนดนโยบายในเรื่องดังกล่าวอย่างชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางการจัดการ การควบคุมป้องกันไม่ให้เกิดการขัดกันแห่งผลประโยชน์ และเกิดการปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้บุคลากรที่ปฏิบัติงานและมหาวิทยาลัยฯ ทำหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง สุจริต ตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งร่างนโยบายการขัดกันแห่งผลประโยชน์ที่นำเสนอนี้ ยังต้องปรับปรุงเพื่อให้เกิดความชัดเจน ก่อนการประกาศใช้ต่อไป

สรุปการอภิปรายของกรรมการสภามหาวิทยาลัย

กรรมการสภามหาวิทยาลัย ให้ความสนใจในการนำเสนอข้อมูล “นโยบายการชดกันแห่งผลประโยชน์” และมีข้อคิดเห็น ดังนี้

1. ข้อความใน (ร่าง) เอกสารนโยบายการชดกันแห่งผลประโยชน์ หน้า 3 ข้อ 12 ที่ระบุว่า “มหาวิทยาลัยไม่พึงแข่งขันกับภาคอุตสาหกรรม ในการวิจัยอุตสาหกรรม หรือทำกิจกรรมใดที่เหมาะสมกว่าที่จะเป็นภาระหน้าที่ของหน่วยงานอื่นของรัฐบาล เว้นแต่ในกรณีของการทำเนื้อหาการสอนทางวิชาชีพ และเป็นภาระหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษา ในการให้บริการต่อสาธารณะ” กรรมการสภามหาวิทยาลัย เห็นว่า ควรปรับถ้อยคำ “ไม่พึงแข่งขัน” เพราะเจตนารมณ์ของมหาวิทยาลัยฯ ไม่ได้เน้นเรื่องการแข่งขันกับภาคอุตสาหกรรม แต่มุ่งที่จะช่วยส่งเสริมภาคอุตสาหกรรม ทำงานวิจัยในระดับต้นน้ำกว่าและมีคุณค่า พัฒนาและสร้างความก้าวหน้าให้กับประเทศ อีกทั้งบทบาทของมหาวิทยาลัยฯ ในปัจจุบันมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับภาคอุตสาหกรรมและเอกชนมากขึ้น มหาวิทยาลัยฯ เตรียมความพร้อมมุ่งสู่การเป็นมหาวิทยาลัยผู้ประกอบการเพื่อช่วยขับเคลื่อนด้านเศรษฐกิจตามแนวนโยบายของประเทศ หากเขียนสิ่งใดที่เป็นข้อจำกัดมากไปอาจไม่เกิดการพัฒนาหรือสร้างสรรค์ได้

นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยฯ ยังมีบทบาทสำคัญ คือ ส่งเสริมการทำงานของลูกศิษย์กับภาคเอกชน มหาวิทยาลัยฯ ไม่ควรทำในสิ่งที่เป็นการแข่งขันโดยตรงกับธุรกิจของลูกศิษย์ ดังนั้น การเขียนร่างนโยบายนี้ ควรปรับถ้อยคำให้สื่อความหมายและเจตนารมณ์ที่ช่วยส่งเสริมซึ่งกันและกัน ไม่ห้ามหรือจำกัดสิทธิจนเกินไป และมีแนวทางแก้ไขหากเกิดการกระทำที่ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่ตั้งไว้

2. นโยบายการชดกันแห่งผลประโยชน์ ต้องเขียนอย่างรอบคอบและชัดเจน เกิดความเข้าใจตรงกันว่าสิ่งใดทำได้หรือไม่ได้ เพื่อถือเป็นแนวปฏิบัติให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และขอให้ตรวจสอบว่าร่างนโยบายฯ นี้ เข้าซ้อนกับข้อบังคับ ระเบียบ หลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยฯ กำหนดไว้แล้วหรือไม่

3. มหาวิทยาลัยฯ และบุคลากรของมหาวิทยาลัยฯ มีความตั้งใจที่จะทำประโยชน์ต่าง ๆ เพื่อประเทศ ด้วยความสุจริต ถูกต้องตามหลักธรรมาภิบาล เอกสารนโยบายการชดกันแห่งผลประโยชน์เป็นสิ่งที่ควรดำเนินการ โดยเน้นการทำงานที่ส่งเสริมซึ่งกันและกันอย่างมีประสิทธิภาพของทุกฝ่าย

ท้ายสุดนี้ รศ. ดร. หริส สูตะบุตร อุปนายกสภามหาวิทยาลัย ซึ่งทำหน้าที่แทนนายกสภามหาวิทยาลัย ขอขอบคุณ ดร. ไพศาล สนธิกร ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการสภามหาวิทยาลัยและธรรมาภิบาล ที่นำเสนอ “นโยบายการชดกันแห่งผลประโยชน์” ในการประชุมครั้งนี้